

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Okan YETİŞENSOY**, İbrahim Fevzi ŞAHİN***

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi:
15.03.2019

Kabul Tarihi:
24.07.2019

Erken Görünüm Tarihi:
26.07.2019

Basım Tarihi:
31.07.2020

ÖZET

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenerek çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygıları ile mesleğe ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak yürütülen çalışma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının kadın öğretmen adayları, daha alt sınıfta olan ve genel not ortalaması daha yüksek olan öğretmen adayları lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının cinsiyet ve GNO değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenirken, 4. sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının 2. sınıflara göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca işsizlik kaygısının alt boyutlarının tamamı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiş, öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında ise negatif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Gerek sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında var olduğu belirlenen negatif yönlü orta düzeyli anlamlı ilişki, gerek mesleğe ilişkin tutumlar ile işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin alt boyutlarının tamamı arasındaki negatif yönlü anlamlı ilişkiler, gerekse 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının 2. sınıflara göre anlamlı derecede yüksek, buna karşın mesleğe ilişkin tutumlarının anlamlı derecede düşük olması işsizlik kaygısının artmasının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini düşündürmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, tutum, işsizlik kaygısı

Investigation of the Relationship between Social Studies Teacher Candidate's Unemployment Worries and Their Attitudes toward Teaching Profession

Article Information

Received:
15.03.2019

Accepted:
24.07.2019

Online First:
26.07.2019

Published:
31.07.2020

ABSTRACT

This study aims to determine the levels of unemployment worries of social studies teacher candidates and their attitudes towards the teaching profession in terms of various variables and to investigate the relationship between their unemployment worries and their attitudes toward teaching profession. This study was conducted in accordance with the relational screening model. As a result of the study, it was found that social studies teacher candidates' attitudes towards teaching profession differed significantly in favour of female teacher candidates, low-grade teacher candidates and teacher candidates with higher GPA. Also, it was found that social studies teacher candidates' unemployment worries were significantly higher in 4th grade teacher candidates but did not differ significantly by gender and GPA variables. In addition, the findings of the study showed that there were significant negative relationships between the sub-dimensions of unemployment worries and attitudes towards teaching profession and there was a negative, medium level significant relationship between teacher candidates' general unemployment worries and their attitudes towards teaching profession. Moreover, it was determined that unemployment worries of the 4th grade social studies teacher candidates were significantly higher than the second-grade teacher candidates, whereas their attitudes towards teaching profession were significantly lower. In conclusion it is thought that the findings and negative relationships determined in this study provide strong clues suggesting that social studies teacher candidates' unemployment worries negatively affect their attitudes towards teaching profession.

Keywords: Social studies, attitude, unemployment worry

doi: 10.16986/HUJE.2019053983

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Yetişensoy, O., & Şahin, İ. F. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 627-643. doi:

* Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir

** Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D., Bayburt - TÜRKİYE. e-posta: okanyetisensoy@bayburt.edu.tr (ORCID: 0000-0002-6517-4840)

*** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D., Erzurum - TÜRKİYE. e-posta: ifevzi@atauni.edu.tr (ORCID: 0000-0003-2566-4623)

Citation Information: Yetişensoy, O., & Şahin, İ. F. (2020). Investigation of the relationship between social studies teacher candidate's unemployment worries and their attitudes toward teaching profession. *Hacettepe University Journal of Education*, 35(3), 627-643. doi: 10.16986/HUJE.2019053983

1. GİRİŞ

Ülkemizde üniversite öğrencileri, üniversite hayatları boyunca çeşitli uyum sorunları, ekonomik sorunlar, akademik sorunlar, ailesel sorunlar, stres, depresyon, iş bulma ve gelecek kaygısı gibi çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır (Topkaya & Meydan, 2013). Dökmen (1989) üniversite hayatının ilk senesinde olan öğrencilerin üniversiteye ve yurt yaşamına uyum sağlama sorunlarının ön planda olduğunu, son sınıfa geldiklerinde ise iş bulma ve gelecek kaygısı sorunlarının öne çıktığını belirtmektedir (Akt., Koç & Polat, 2006).

Üniversite hayatının son yıllarına doğru arttığı belirlenen işsizlik kaygısı, özellikle üniversite öğrencilerinde en yaygın olarak görülen kaygı türlerinden birisi olarak göze çarpmaktadır (Ersoy-Kart & Erdost, 2008; Yurdakul, 2006). Son yıllarda üniversite öğrencileri arasında artan işsizlik kaygısı toplumun önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir ve bu kaygının üniversitelerde yoğun olarak yaşandığı yerlerden biriside eğitim fakülteleridir.

Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının yaşadığı kaygılar mezuniyet aşamasında, KPSS, atanma ve iş bulma kaygılarıyla doruk noktasına ulaşır (Atmaca, 2013). Öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen pek çok çalışmada öğretmen adaylarının atanma merkezli kaygılarının yüksek olduğu ve geleceğe yönelik yüksek düzeyde işsizlik kaygısı yaşadıkları belirlenmiştir (Akgün & Özgür, 2014; Kaya & Büyükkasap, 2005; Keskin, 2017; Şahin, 2011). Bu işsizlik kaygısının yoğun olarak yaşandığı eğitim fakültesi ana bilim dallarından birisi de sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalıdır.

Günümüzde Türkiye'deki 60 eğitim fakültesinde sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalı bulunmakta (YÖK Atlas, 2019) ve bu ana bilim dalları her yıl binlerce mezun vermektedir. Son yıllarda bu ana bilim dalından mezun olan kişi sayısındaki yığılma, Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği kadro sayısının ana bilim dalı mezunlarını tam olarak istihdam etmeye yetmemesi ve atanmak için KPSS'den alınması gereken puanın yükselmesi gibi nedenlerle sosyal bilgiler öğretmen adayları için atanmak zorlaşmakta, bu durum da öğretmen adaylarının geleceğe yönelik işsizlik kaygısına kapılmalarına sebep olmaktadır. Nitekim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hizmet öncesi dönemde yaşadıkları KPSS kaygılarının yüksek olduğu bilinmektedir (Avaroğulları, 2016). Bu durum çeşitli çalışmalarda da ortaya koyulmuştur. Özsarı (2008) 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının KPSS'ye yönelik kaygılarını incelediği çalışmasında 10 ana bilim dalı içerisinde KPSS'ye ilişkin en yüksek kaygıya sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalında okuyan öğretmen adaylarının sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mevcut şartlardan kaynaklanan işsizlik kaygılarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını nasıl etkilediği ve ne yönde değiştirdiği ise bir soru işaretidir. Nitekim alanyazında işsizlik kaygısı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Ancak farklı ana bilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen çeşitli çalışmalarda öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun mesleki yeterlilik algıları, iletişim becerileri, yaşam doyumları, mesleği tercih etme nedenleri, öğretme motivasyonları gibi farklı değişkenlerden etkilendiği ortaya koyulmuştur (Ayık & Ataş, 2014; Çakır, 2005; Nalçacı & Sökmen, 2016; Receptoğlu, 2013; Tunçeli, 2013). Bütün bu çalışmalar öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun çeşitli faktörlerden etkilenen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının büyük ölçüde üniversite eğitimleri sırasında şekillendiği ve bu tutumların onların gelecekteki mesleki anlayışlarına temel oluşturacağı düşünüldüğünde, üniversite eğitimi sırasındaki yaşantılar ve bu yaşantılar yoluyla mesleğe ilişkin olumlu tutumun kazanılması önem arz etmektedir. Nitekim öğretmenlerin öğrencilik dönemlerindeki öğrenme yaşantıları mesleki anlayışlarının temelini oluşturmaktadır (Çeliköz & Çetin, 2004) ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutumlar, algılar ve değerlerle donanmış olmaları, mesleki yaşamlarında başarılı olmalarının belirleyicisi olarak görülebilir (Karadağ, 2012). Öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterliliklerin kazandırılmasında temel rolü oynayan eğitim fakülteleri ise öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Çapri & Çelikkaleli, 2008). Bu bakımdan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrencilik yıllarında mesleklerine karşı geliştirmiş oldukları olumlu tutumların onların gelecekte mesleklerinde göstereceği başarı üzerinde doğrudan etkili olacağı söylenebilir. Bu noktada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. Nitekim nitelik sahibi öğretmenler yetiştirilmesi için öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi ve olumsuz tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesi bir zorunluluktur (Semerci, & Semerci, 2004).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geleceğe yönelik işsizlik kaygısına sahip olmaları mesleğe ilişkin olumsuz tutumlar geliştirmelerine sebep olabilir. Bütün bunlardan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları ile bu tutumlar üzerinde olumsuz yönde etkiler doğurabileceği düşünülen işsizlik kaygısı arasındaki ilişkinin aydınlatılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geleceğe yönelik işsizlik kaygısı düzeylerinin ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenerek çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve

öğretmen adaylarının işsizlik kaygıları ile mesleğe ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Bu amaçtan hareketle, çalışmada aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranacaktır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları nasıldır?

- 1.1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları genel not ortalaması değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri nasıldır?

- 2.1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 2.2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 2.3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri genel not ortalaması değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yaklaşımlarından birisi olan ilişkisel tarama modeli ile yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelleri birden fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini ortaya koymayı amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2016, s. 114). Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları ve işsizlik kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, ortaya çıkan bulguların öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları ile işsizlik kaygısı düzeyleri arasında çıkabilecek anlamlı ilişkiler ışığında tartışılması amaçlanmıştır. Bu anlamlı ilişkilerin ortaya çıkarılmasında ilişkisel tarama modelinin uygun bir model olmasından hareketle çalışmada ilişkisel tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin 7 bölgesinin, 11 farklı üniversitesinde, eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalında öğrenim gören 910 ikinci ve dördüncü sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma için ilk etapta 955 öğretmen adayına ulaşılmıştır. 45 anket formu, ölçek maddelerinin bir bölümünün doldurulmaması, kişisel bilgi formunun tamamen boş bırakılması, gelişigüzel işaretleme yapılması gibi sebeplerle çalışmaya dâhil edilmemiş ve çalışma 910 öğretmen adayı üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Demografik Bilgiler		f	%
Cinsiyet	Kadın	570	62.6
	Erkek	340	37.4
Sınıf düzeyi	İkinci sınıf	440	48.4
	Dördüncü sınıf	470	51.6
Genel not ortalaması	2.49 ve altı	157	17.3
	2.50-2.99 arası	367	40.3
	3.00 ve üstü	277	30.4
	Kayıp veri	109	12
Toplam		910	100

Çalışma grubunun demografik özelliklerini gösteren Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan 910 öğretmen adayının 340 tanesinin erkek öğretmen adaylarından 570 tanesinin ise kadın öğretmen adaylarından oluştuğu görülmektedir. Bunun yanında 440 öğretmen adayının 2. sınıf, 470 öğretmen adayının ise 4. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olduğu görülmektedir. Birden fazla sınıf düzeyi araştırmaya dâhil edilerek öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile geleceğe yönelik işsizlik kaygısı düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Çalışmada öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının yanında işsizlik kaygısı gibi bir olgununda ölçülmesinden hareketle öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının olgunlaştığı, atanma isteği ve işsizlik kaygısının en yüksek düzeye ulaştığı döneme denk gelen 4. sınıf ile, üniversiteye alışma ve oryantasyon süreçlerinin kısmen

aşıldığı ve mesleğe ilişkin tutum ile işsizlik kaygılarının belirginleşmeye başladığı düşünülen 2. sınıf düzeyinin seçilmesi uygun görülmüştür.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının genel not ortalamalarının dağılımları incelendiğinde öğretmen adaylarının çoğunlukla 2.50-2.99 not ortalaması aralığında yer aldığı görülmektedir. Buna göre 367 öğretmen adayının not ortalaması 2.50-2.99 GNO arasındadır. 277 öğretmen adayının genel not ortalaması ise 3.00 ve üstüdür. Genel not ortalamaları 2.49 ve altı olan öğretmen adaylarının sayısı 157'dir. 109 öğretmen adayının genel not ortalaması bilgisine kişisel bilgi formunda bu bölümü boş bıraktıkları için ulaşılamamış ve %12'lik bu kısım genel not ortalamasına yönelik gerçekleştirilen analizlerin dışında bırakılmıştır. Ayrıca çalışmaya dâhil olan öğretmen adaylarının bazılarının üniversitelerinde 100'lük sistem kullanılmasından dolayı bu üniversitelerdeki öğrencilerin notları YÖK'ün "4'lük Sistemdeki Notların 100'lük Sistemdeki Karşılıkları" tablosuna göre 4'lük sisteme uyarlanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında Üstüner (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği" ile Tekin (2015) tarafından geliştirilmiş olan "İşsizlik kaygı düzeyi ölçeği" kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının cinsiyetleri, sınıf düzeyleri ve genel not ortalamalarıyla ilgili bilgiler ise kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir.

2.3.1. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği

Üstüner (2006) tarafından öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan "Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği" 34 madde ve tek boyuttan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 34 iken en yüksek puan 170'tir. Ölçekten alınan yüksek puanlar öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumun göstergesiyken, ölçekten alınan puanın düşük olması öğretmenlik mesleğine yönelik olumsuz tutuma işaret etmektedir. Ölçeğin orijinal formunda iç tutarlılık katsayısını yansıtan Cronbach's alpha değeri .93 olarak belirlenmiştir. 910 öğretmen adayının verilerinden hareketle ölçeğin güvenilirliğine ilişkin hesaplanan Cronbach's alpha katsayısının ise $\alpha = .95$ olduğu görülmüştür.

2.3.2. İşsizlik kaygı düzeyi ölçeği

Tekin (2015) tarafından üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan "İşsizlik kaygı düzeyi ölçeği" 26 maddeden oluşan, 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 26 iken en yüksek puan 130'tur. Ölçekten alınan yüksek puanlar işsizlik kaygısının yüksek olduğunu göstermekte, alınan toplam puan üniversite öğrencilerinin genel işsizlik kaygısı düzeylerini yansıtmaktadır. Ayrıca ölçeğin işsizlik kaygısına sebebiyet veren 4 alt boyutu bulunmaktadır. 2., 3., 8., 9., 10., 11., 12., 15. ve 25. maddeler istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalma alt boyutuyla ilgiliyken, 16., 17., 18., 19., 20., 22., 24., 26. maddeler çevresel ve sosyal baskı alt boyutunu, 4., 5., 6., 7. ve 13. maddeler kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği alt boyutunu, 1., 14., 21. ve 23. maddeler ise niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği alt boyutunu yansıtmaktadır. Ölçeğin orijinal formunda ise ölçeğin geneline ilişkin Cronbach's alpha değeri 0.90 olarak belirlenmiştir. 910 öğretmen adayının verilerinden hareketle ölçeğin güvenilirliğine ilişkin hesaplanan Cronbach's alpha katsayısının ise $\alpha = .90$ olduğu görülmüştür.

2.3.3. Kişisel bilgi formu

Çalışma grubuna ait demografik bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile elde edilmiştir. Kişisel bilgi formunda öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve genel not ortalamalarını belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçlarının Güvenirliğine Yönelik Pilot Uygulama

Araştırmada veri toplama aşamasına geçmeden önce kullanılması planlanan ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amaçlanmıştır ve bu nedenle ilk olarak bir pilot uygulaması çalışması gerçekleştirilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında örneklem belirlenirken ölçeklerdeki madde sayısının 10 katı bir örnekleme yapılması önerilmektedir (Akgül, 2005; Akt. Topçu vd., 2013). İşsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin 26, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin ise 34 madde içermesinden hareketle 353 öğretmen adayı çalışmaya dâhil edilmiş, bu yolla her bir madde için en az 10 katı örnekleme yapılması sağlanmıştır.

Ölçeklerin güvenilirliğine yönelik pilot uygulama Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölümünde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerden birisinin üniversite öğrencilerine, diğerinin ise öğretmen adaylarına yönelik geliştirilmiş olmasından hareketle eğitim fakültesi öğrencilerinin ölçeklerin her ikisinin de hitap ettiği kitleye uygunluğu göz önünde bulundurulmuş ve çalışma eğitim fakültesi öğrencileriyle beraber gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya 249'u kadın, 104'ü erkek olmak üzere farklı ana bilim dallarında öğrenim görmekte olan 353 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının öğrenim görmekte olduğu ana bilim dalları ve sınıf düzeyleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Ölçeklerin Uygulandığı Gruplara İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ana Bilim Dalı	Sınıf	N	Toplam	%
Türkçe Eğitimi	3. sınıf	33	72	20.4
	4. sınıf	39		
Matematik Eğitimi	3. sınıf	36	77	21.8
	4. sınıf	41		
Sosyal Bilgiler Eğitimi	2. sınıf	29	45	12,7
	3. sınıf	16		
Fen Bilgisi Eğitimi	3. sınıf	50	82	23.2
	4. sınıf	32		
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (I. Öğretim)	3. sınıf	31	31	8.8
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (II. Öğretim)	3. sınıf	46	46	13.00
Toplam			353	100

Yapılan analizler sonucunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geneline ilişkin olarak Cronbach's alpha değerinin .95 olduğu, işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin geneline ilişkin olarak ise bu değer .92 olduğu görülmüştür. Özdamar'a göre (2004, s. 633) bir ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0.00 ile 0.40 arasındaysa ölçek güvenilir değildir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0.40 ile 0.60 arasındaysa ölçek düşük güvenilirlikte, 0.60 ile 0.80 arasındaysa oldukça güvenilir, 0.80 ile 1 arasında ise yüksek derecede güvenilir. Bu noktadan hareketle her iki ölçeğinde yüksek derecede güvenilir olduğu görülmüş ve veri toplama sürecinde kullanılmasına karar verilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın verilerinin analizinde betimsel istatistik ve kestirimsel istatistikten yararlanılmıştır. Betimsel istatistik ile grupların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile geleceğe yönelik işsizlik kaygısı düzeylerinin durumlarına bakılmış olup; kestirimsel istatistik ile gruplar arası ilişkiler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada ilk olarak öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarını ve mesleğe yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemeye yönelik olarak çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılması düşünülmüş ancak MANOVA'nın varsayımlarından kovaryans matrislerinin homojenliği ve normal dağılım varsayımları karşılanamadığı için bunun yerine her bir değişken için ayrı ayrı karşılaştırma testleri yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu bakımdan ilk olarak kullanılacak analiz türlerini belirlemeye yönelik normallik testleri yürütülmüştür.

Gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılım özelliği sergilemediği belirlenmiş, bu bağlamda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelemeye yönelik analizlerde nonparametrik bir test olan Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını genel not ortalaması değişkeni açısından incelemeye yönelik analizlerde ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis testi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gruplar arası Mann Whitney U testleri yapılmıştır. Bu çoklu karşılaştırma testlerinden önce Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve 0.05 olan anlamlılık düzeyi yapılacak çoklu karşılaştırma testi sayısına bölünerek tüm etkiler için anlamlılık düzeyi 0.0167 olarak kabul edilmiştir. Böylece çoklu karşılaştırma testleri sonucu ortaya çıkabilecek birinci tip hata oranı kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygı düzeylerine yönelik verilerin ise işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin geneli ve alt boyutlarında normal dağılım özelliği gösterdiği belirlenmiş, verilerin normal dağılım göstermesinden hareketle öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleriyle ilgili yapılacak analizlerde ilk olarak parametrik testlerin tercih edilmesine karar verilmiştir. Öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerini cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından karşılaştırmak için parametrik bir test olan bağımsız örneklem t testi kullanılması kararlaştırılmış ve bu testin varsayımları sınıandıktan sonra bu testin kullanılmasında karar kılınmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerini genel not ortalaması açısından incelemeye yönelik olarak gerçekleştirilecek analizlerde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılması kararlaştırılmıştır. Bu amaçla ANOVA'nın varsayımları sınıanmış ve varyansların homojenliği varsayımını sınamak amacıyla yapılan Levene testi sonucunda işsizlik kaygısının kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ($p = .358$), nitelsel olarak bilgi ve beceri eksikliği ($p = .078$), çevresel ve sosyal baskı ($p = .064$) alt boyutlarında bu varsayımın karşılandığı, ancak genel işsizlik kaygısı ($p = .034$) ile istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi ($p = .007$) alt boyutunda varyansların homojen olmadığı görülmüştür. Field (2009, s. 382) varyansların homojenliğinin ihlal edildiği böylesi durumlarda bu duruma karşı dirençli (Robust) testler olan Welch's F veya Brown-Forsythe F testlerinden birisinin sonuçlarına bakılarak analizlere devam edilebileceğini belirtmektedir. Bu nedenle homojenliğin sağlandığı boyutlarda tek yönlü ANOVA'ya devam edilmesi kararlaştırılırken, ölçeğin genelinde ve istihdamdaki daralma alt boyutunda Welch testinin sonuçlarına bakılmasına karar verilmiştir. Tek yönlü ANOVA ve Welch testleri sonucunda gruplar arası herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiş, bu nedenle Post-Hoc testlerinden yararlanılmamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile işsizlik kaygısı ve alt boyutları arasında nasıl bir ilişki olduğunu test etmek için korelasyon analizi yapılmış, aralarındaki ilişki sorgulanacak iki değişken dizisinden birisi olan öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının normallik koşullarını sağlamaması nedeniyle nonparametrik bir işlem olan Spearman sıra farkları korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ortaya koyulan anlamlı ilişkiler basit doğrusal regresyon analiziyle desteklenmek istenmiş ancak iki değişkenli normal dağılım koşulu yerine getirilmediği için bu gerçekleştirilememiştir.

3. BULGULAR

3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Yönelik Bulgular

Tablo 3.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İlgili Betimsel İstatistik Sonuçları

ÖMYTÖ	N	\bar{x}	Ss	Min	Max
ÖMYTÖ Toplam Puan	910	138.43	24.23	38	170

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 910 sosyal bilgiler öğretmen adayının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri gösteren Tablo 11 incelendiğinde öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum puanlarının ortalamasının 138.43 olduğu görülmektedir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinden alınabilecek en düşük puanın 34, en yüksek puanın 170 olduğu göz önüne bulundurulduğunda öğretmen adaylarının genel olarak mesleğe yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu söylenebilir. Minimum ve maksimum değerler göz önünde bulundurulduğunda ise öğretmen adayları içinde mesleğe yönelik yüksek tutuma sahip öğretmen adayları olduğu kadar düşük tutum içerisinde olan öğretmen adaylarının da olduğu görülmektedir.

3.1.1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesine yönelik bulgular

Tablo 4.

Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İlgili Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Kadın	570	492.58	280773.00	75762.000	-5.512	.000
Erkek	340	393.33	133732.00			

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann-Whitney U testi sonucunda kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir (U=75762.000, p<0.05). Sıra ortalamaları incelendiğinde bu farkın kadın öğretmen adayları lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu cinsiyetin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde anlamlı derecede fark yarattığını ve kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre mesleğe ilişkin daha olumlu bir tutum içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır.

3.1.2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesine yönelik bulgular

Tablo 5.

Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İlgili Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
2. Sınıf	440	480.89	211591.50	92228.500	-2.820	.005
4. Sınıf	570	431.73	202913.50			

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann-Whitney U testi sonucunda 2. sınıf öğretmen adayları ile 4. sınıf öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (U=92228.500, p<0.05). Sıra ortalamaları incelendiğinde bu farkın 2. sınıf öğretmen adayları lehine olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu sınıf düzeyinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum üzerinde anlamlı derecede farklılık yarattığını ortaya koymaktadır.

3.1.3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının genel not ortalaması değişkenine göre incelenmesine yönelik bulgular

Tablo 6.

Genel Not Ortalaması Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark
2.49 ve altı (A)	157	340.58	2	18.010	.000	A-B
2.50-2.99 arası (B)	367	398.58	2			A-C
3.00 ve üstü (C)	277	438.45	2			

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının genel not ortalamasına göre anlamlı derecede farklılaşmış farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının genel not ortalamasına göre anlamlı derecede farklılaştığı belirlenmiştir, X^2 (sd =2, n = 801) = 18.010, p<.05. Kruskal Wallis testi sonucunda ortaya çıkan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gruplar arası Mann Whitney U testleri yapılmıştır. Bu çoklu karşılaştırma testlerinden önce Bonferroni düzeltmesi yapılarak tüm etkilerde anlamlılık düzeyinin 0.0167 olarak kabul edilmesi kararlaştırılmıştır.

Yapılan çoklu karşılaştırma testleri sonucunda ortaya çıkan farkın genel not ortalaması 2.49 ve altı ile 2.50 - 2.99 arası olan gruplar arasında genel not ortalaması 2.50 - 2.99 arası olan grup lehine anlamlı olduğu görülmüştür (U=24431.000, p = .006). Genel not ortalaması 2.49 ve altı ile 3.00 ve üstü olan gruplar arasında yapılan karşılaştırmada ise farkın GNO'su 3.00 ve üstü olan grup lehine anlamlı olduğu görülmüştür (U=16637.000, p = .000). Genel not ortalaması 2.50 - 2.99 arası olan grup ile 3.00 üstü olan grup arasında yapılan karşılaştırmada, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun GNO'su 3.00 üstü olan grup lehine farklılaştığı ancak bu farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir (U=45563.000, p = .024).

Grupların sıra ortalamaları incelendiğinde öğretmenlik mesleğine ilişkin en yüksek tutuma sahip olan grubu GNO'su 3.00 üstü olan öğretmen adaylarının (SO=438.45) oluşturduğu görülmektedir. Tutumu en yüksek ikinci grubu ise GNO'su 2.50 - 2.99 arasında olan öğretmen adayları (SO=398.58) oluşturmaktadır. GNO'su 2.49 ve altı olan öğretmen adayları (SO=340.58) ise tutum puanı en düşük olan grubu oluşturmaktadır. Bu bağlamda mevcut sonuçlar dikkate alındığında genel not ortalaması yükseldikçe öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumun arttığı görülmektedir.

3.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeylerine Yönelik Bulgular

Tablo 7.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle İlgili Betimsel İstatistik Sonuçları

İşsizlik Kaygısının alt boyutları	N	\bar{x}	Ss	Min	Max
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	910	10.04	3.24	4	20
Çevresel ve sosyal baskı	910	24.63	6.83	8	40
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	910	13.39	4.22	5	25
İstihdamdaki daralma	910	33.56	7.39	10	45
Genel işsizlik kaygısı	910	81.61	17.39	36	126

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikleri gösteren Tablo 15 incelendiğinde genel işsizlik kaygısı düzeyi ortalamasının 81.61 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puanın 26 en yüksek puanın 130 olduğu düşünüldüğünde öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygısı düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir. Bunun yanında, minimum ve maksimum değerler incelendiğinde işsizlik kaygısı yüksek düzeyde olan öğretmen adayları olduğu kadar düşük düzeyde olan öğretmen adaylarının olduğu da görülmektedir.

3.2.1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine incelenmesine yönelik bulgular

Tablo 8.

Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle İlgili Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

İşsizlik Kaygısının alt boyutları	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	t	p
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Kadın	570	9.83	3.13	-2.400	0.17
	Erkek	340	10.38	3.40		
Çevresel ve sosyal baskı	Kadın	570	24.17	6.57	-2.582	.010
	Erkek	340	25.40	7.19		
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Kadın	570	13.10	4.00	-2.620	.009
	Erkek	340	13.88	4.52		
İstihdamdaki daralma	Kadın	570	33.94	6.99	1.952	.051
	Erkek	340	32.92	7.97		
Genel işsizlik kaygısı	Kadın	570	81.04	16.45	-1.245	.214
	Erkek	340	82.57	18.86		

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşadığı işsizlik kaygısının ölçeğin niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ($t_{(908)} = -2.400, p = 0.17$), çevresel ve sosyal baskı ($t_{(908)} = -2.582, p = 0.10$) ve kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ($t_{(908)} = -2.620, p = .009$) alt boyutlarında erkek öğretmen adayları yönünde anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. İstihdamdaki daralma alt boyutunda ise gruplar arası anlamlı bir farklılık ($t_{(908)} = 1.952, p = .51$) görülmemektedir. Genel işsizlik kaygısı düzeyleri incelendiğinde erkek ve kadın öğretmen adayları arasında işsizlik kaygısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı ($t_{(908)} = -1.245, p = .214$) ancak erkek öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının ($\bar{x} = 82.57$) kadın öğretmen adaylarına ($\bar{x} = 81.04$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.2.2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesine yönelik bulgular

Tablo 9.

Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle İlgili Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

İşsizlik Kaygısının alt boyutları	Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	Ss	t	p
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	2. sınıf	440	9.50	3.13	-4.931	.000
	4. sınıf	470	10.54	3.27		
Çevresel ve sosyal baskı	2. sınıf	440	24.01	6.82	-2.645	.008
	4. sınıf	470	25.21	6.80		
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	2. sınıf	440	12.97	4.00	-2.924	.004
	4. sınıf	470	13.78	4.38		
İstihdamdaki daralma	2. sınıf	440	32.57	7.73	-3.903	.000
	4. sınıf	470	34.48	6.93		
Genel işsizlik kaygısı	2. sınıf	440	79.05	17.44	-4.341	.000
	4. sınıf	470	84.01	17.02		

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda işsizlik kaygısı düzeylerinin ölçeğin niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ($t_{(908)} = -4.931, p = .000$), çevresel ve sosyal baskı ($t_{(908)} = -2.645, p = .008$), kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ($t_{(908)} = -2.924, p = .004$) ve istihdamdaki daralma ($t_{(908)} = -3.903, p = .000$) alt boyutlarında 4. sınıflar yönünde anlamlı derecede farklılaştığı belirlenmiştir.

Grupların genel işsizlik kaygısı düzeyleri incelendiğinde ise genel işsizlik kaygısının 2. sınıf öğretmen adayları ($\bar{x} = 79.05$) ile 4. sınıf öğretmen adayları ($\bar{x} = 84.01$) arasında 4. sınıf öğretmen adayları lehine anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür ($t_{(908)} = -4.341, p = .000$). İşsizlik kaygısının hem genel olarak hem de alt boyutlarda 4. sınıflar lehine anlamlı olarak farklılaşması sınıf düzeyinin işsizlik kaygısı üzerinde anlamlı derecede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin genel not ortalaması değişkenine incelenmesine yönelik bulgular

Tablo 10.

Genel Not Ortalaması Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle İlgili Betimsel İstatistik Sonuçları

İşsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin alt boyutları	Gruplar	N	\bar{x}	Ss
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	3.00 ve üstü	277	9.66	3.16
	2.50-2.99 arası	367	10.05	3.14
	2.49 ve altı	157	10.27	3.54
Sosyal ve çevresel baskı	3.00 ve üstü	277	24.37	6.58
	2.50-2.99 arası	367	24.57	6.69
	2.49 ve altı	157	25.15	7.40
Kişisel karamsarlık ve Özgüven eksikliği	3.00 ve üstü	277	13.04	4.32
	2.50-2.99 arası	367	13.56	4.11
	2.49 ve altı	157	13.66	4.46
İstihdamdaki daralma	3.00 ve üstü	277	33.88	6.98
	2.50-2.99 arası	367	33.75	7.20
	2.49 ve altı	157	32.61	8.28
Genel İşsizlik kaygısı	3.00 ve üstü	277	80.95	16.94
	2.50-2.99 arası	367	81.93	16.86
	2.49 ve altı	157	81.69	19.32

Tablo 10'da genel not ortalamasını oluşturan 3 grubun işsizlik kaygı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde "niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği", "kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği", "sosyal ve çevresel baskı" alt boyutlarında işsizlik kaygısı en yüksek grubu GNO'su 2.49 ve altı olan grubun, en düşük grubu ise GNO'su 3.00 ve üstü olan grubun oluşturduğu görülmektedir. İstihdamdaki daralma alt boyutunda ise işsizlik kaygısı en yüksek grubu GNO'su 3.00 ve üstü olan grubun, en düşük grubu ise GNO'su 2.49 ve altı olan grubun oluşturduğu tespit edilmiştir.

Grupların genel işsizlik kaygı düzeyleri incelendiğinde ise işsizlik kaygısı en yüksek grubu GNO'su 2.50-2.99 arası olan grubun ($\bar{x} = 81.93$) oluşturduğu görülmektedir. GNO'su 2.49 ve altı olan grup ($\bar{x} = 81.69$) işsizlik kaygısı en yüksek ikinci grupken, GNO'su 3.00 ve üstü olan grup ($\bar{x} = 80.95$) işsizlik kaygısı en düşük grubu oluşturmaktadır.

Tablo 11.

Genel Not Ortalaması Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Gruplar Arası	43.566	2	21.783	2.093	.124
	Gruplar İçi	8306.234	798	10.409		
	Toplam Kareler	8349.800	800			
Çevresel ve sosyal baskı	Gruplar Arası	61.580	2	30.790	.666	.514
	Gruplar İçi	36890.445	798	46.229		
	Toplam Kareler	36952.025	800			
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Gruplar Arası	57.042	2	28.521	1.578	.207
	Gruplar İçi	14423.118	798	18.074		
	Toplam Kareler	14480.160	800			

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin genel not ortalamasına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen tek faktörlü ANOVA sonucunda grupların işsizlik kaygısı düzeylerinin niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ($f_{(2-798)} = 2.093$, $p = .124$), çevresel ve sosyal baskı ($f_{(2-798)} = .666$, $p = .514$), kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ($f_{(2-798)} = 1.578$, $p = .207$) alt boyutlarında anlamlı derecede farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 12.

Genel Not Ortalaması Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle İlgili Welch Testi Sonuçları

Ölçeğin Alt boyutları	İstatistik	Sd1	Sd2	p
İstihdamdaki daralma	1.412	2	393.375	.245
Genel işsizlik kaygısı	.271	2	394.018	.763

*p<.05

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin genel not ortalamasına göre anlamlı derecede farklılaşmış olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Welch testi sonuçlarına göre grupların işsizlik kaygısı düzeyleri istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi alt boyutunda (İst. (2 - 393.375) = 1.412, p = .245) anlamlı derecede farklılaşmamaktadır. Grupların genel işsizlik kaygısı düzeyleri ile genel not ortalaması değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde ise ölçeğin alt boyutlarına benzer şekilde gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir (İst. (2 - 394.018) = .271, p=.763). Bütün bunlardan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel not ortalamalarının işsizlik kaygıları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı söylenebilir.

3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Tablo 13.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeyleri İle Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman Sıra Farkları Korelasyonu Sonuçları

	Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum		
İşsizlik Kaygı Düzeyi Alt Boyutları	N	R	P
Genel İşsizlik Kaygısı	910	-.307**	.000
Çevresel ve Sosyal Baskı	910	-.247**	.000
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	910	-.390**	.000
İstihdamdaki daralma	910	-.105**	.001
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	910	-.424**	.000

**p<.001

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile işsizlik kaygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Spearman sıra farkları korelasyon analizi sonucunda öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile genel işsizlik kaygısı düzeyleri arasında negatif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r = -.307, p < .001).

Büyüköztürk (2017)'e göre korelasyon katsayısının 0.00-0.30 arasında olması düşük; 0.30-0.70 arasında olmasının orta; 0.70-1.00 arasında olması ise yüksek düzeyde bir ilişkiye işaret etmektedir (s. 32). Bundan hareketle öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile işsizlik kaygısı arasında var olduğu belirlenen bu negatif yönlü anlamlı ilişkinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ile işsizlik kaygısının birbirlerini karşılıklı olarak ters yönde etkilediğini göstermektedir. Buna göre işsizlik kaygı düzeyi arttıkça öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum düşmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları ile işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Spearman sıra farkları korelasyon analizi sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile işsizlik kaygısının çevresel ve sosyal baskı (r = -.247, p < .001) ile istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi (r = -.105, p < .001) alt boyutları arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenirken, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile işsizlik kaygısının kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği alt boyutu (r = -.390, p < .001) ile niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği alt boyutu arasında negatif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r = -.424, p < .001).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Yönelik Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını incelemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmen adaylarının mesleğe yönelik ortalamasının üzerinde olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç öğretmen adayları açısından umut verici bir durum olarak değerlendirilebilir. Çalışma sonucu ulaşılan bu bulgunun sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleklerini yapmaya yönelik istek ve motivasyona sahip olduklarını göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun kadın öğretmen adayları lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerine gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar incelendiğinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun kadın öğretmen adayları lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir (Dönmez & Uslu, 2013; Karatekin, Merey & Keçe, 2015). Bununla birlikte bazı çalışmalarda benzer şekilde kadın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının erkeklere göre mesleğe ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu ancak bu farkın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür (Altunay, 2018; Coşkun, 2011). Farklı eğitim fakültesi ana bilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını araştıran çalışmalar incelendiğinde ise çalışmaların büyük çoğunluğunda öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun kadın öğretmen

adayları lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir (Çapri & Çelikkaleli, 2008; Çiçek-Sağlam, 2008; Gökçe & Sezer, 2012; Tanrıoğen, 1997; Terzi & Tezci, 2007; Pektaş & Kamer, 2011). Bunun yanında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı çeşitli çalışmalar da bulunmaktadır (Açıslı & Kolomuç, 2012; Engin & Çiçekli-Koç, 2014; Keskin, 2017; Tunçeli, 2013).

Bütün bunlardan hareketle bu çalışmada ortaya koyulan sonucun öğretmen adaylarıyla yürütülen çalışmaların bir kısmıyla örtüşürken, bir kısmıyla çeliştiği söylenebilir. Ancak genel olarak gerek bu çalışmada gerekse sosyal bilgiler ve diğer ana bilim dallarında gerçekleştirilen pek çok çalışmada öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun kadın öğretmen adayları lehine anlamlı derecede yüksek olması kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre bu mesleği yapmaya yönelik daha büyük bir motivasyon ve isteğe sahip olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu durumun kadınların çocuklara karşı daha özverili ve duygusal bir yaklaşıma sahip olması gibi faktörlerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda 2. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının tutumlarının 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının tutumlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun sınıf değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı, bu çalışma sonuçlarına benzer şekilde sınıf düzeyi arttıkça öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun düştüğü (Bakırcı, 2015; Kaya, 2004; Pektaş & Kamer, 2011) çalışmalar olduğu görülmektedir. Buna karşın bazı çalışmalarda bu anlamlı farkın üst sınıflar lehine olduğu, sınıf düzeyi arttıkça olumlu tutumunda arttığı belirlenirken (Çiçek-Sağlam, 2008; Kaplan & İpek, 2002) bazı çalışmalarda öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür (Açıslı & Kolomuç, 2012; Çiğdem, 2010; Gökçe & Sezer, 2012; Karatekin vd., 2015; Tanrıoğen, 1997; Terzi & Tezci, 2007; Tunçeli, 2013).

Bu çalışma sonucunda 2. sınıf öğretmen adayları lehine ortaya çıkan anlamlı farklılığın öğretmen adayları açısından kaygı verici olduğu düşünülmektedir. Nitekim mesleğe atılmak üzere olan 4. sınıfların mesleğe ilişkin tutumlarının daha yüksek olması beklenirken 2. sınıflara göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür. Yılmaz (2015) öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdiği çalışmasında 2. sınıftan itibaren öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının düzenli olarak düştüğünü belirlemiştir. Bu sonuca yönelik öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler sonucunda ise bu durumun büyük ölçüde atanamama kaygısından kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu çalışmada ortaya koyulan durumun da büyük oranda öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarından ve geleceğe yönelik var olan belirsizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının genel not ortalaması değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun genel not ortalaması değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Grupların puanları incelendiğinde ise genel not ortalaması arttıkça mesleğe ilişkin tutumunda olumlu yönde arttığı görülmüştür. Kaçar (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdiği çalışmasında akademik başarının tutumlar üzerinde anlamlı derecede etkili olduğunu ve akademik başarı arttıkça mesleğe ilişkin tutumun arttığını bulgulamıştır. Bunun yanında farklı çalışmalarda da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının akademik başarıya göre anlamlı derecede farklılaştığı, akademik başarı arttıkça mesleğe ilişkin olumlu tutumunda arttığı görülmüştür (Cinpolat, Alıncak & Abakay, 2016; Çiğdem, 2010; Keskin, 2017). Gerek bu çalışmada gerekse diğer çalışmalarda ortaya koyulan bu durumdan hareketle genel not ortalamasının öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumun önemli bir göstergesi olduğu düşünülmektedir. Çalışma sonucunda ortaya koyulan bu sonucun ise öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutuma sahip öğretmen adaylarının akademik açıdan daha güdülenmiş olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İşsizlik Kaygısı Düzeylerine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geleceğe yönelik işsizlik kaygısı düzeylerini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmen adaylarının ortalamasının üzerinde bir işsizlik kaygısı taşıdıkları tespit edilmiştir. Çalışmada ortaya koyulan bu sonucun farklı ana bilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki geleceklerine ilişkin olumsuz bakış açılarını ve kaygılarını yansıtan çeşitli çalışma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir (Akgün & Özgür, 2014; Kaya & Büyükkasap, 2005; Keskin, 2017; Şahin, 2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının ortalamasının üzerinde olmasının ise bu ana bilim dalından mezun olan kişi sayısındaki yığılmadan, ana bilim dalı mezunlarına yönelik istihdam yetersizliğinden ve atanmak için KPSS'den alınması gereken puanın yükselmesi gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, çevresel ve sosyal baskı alt boyutlarında erkek öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının kadın öğretmen adaylarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi alt boyutunda ise kadın öğretmen adaylarının kaygılarının yüksek olduğu ancak bu farkın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygıları incelendiğinde ise erkek ve kadın öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının anlamlı olarak farklılaşmadığı, ancak genel işsizlik kaygısının erkeklerde kadınlara

göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kıcır (2010) çeşitli üniversite birimlerinde okuyan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada da benzer şekilde işsizlik kaygısının erkeklerde yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Tekin (2015) ve Taşgın vd. (2017) çeşitli üniversite birimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygılarını ölçmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada da kullanılmış olan işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin kullanıldığı çalışmalar sonucunda, genel işsizlik kaygısı ve alt boyutlarının tamamında kadınların erkeklere göre daha yüksek işsizlik kaygısı taşıdıkları belirlenmiştir. Bunun yanında Dursun ve Aytaç (2009), Turaç ve Bayın-Donar (2017) farklı üniversite birimlerinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında işsizlik kaygısının kadınlarda daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bu durum genel olarak iş yaşamına girişte görülen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yordanmıştır. Bu bakımdan bu çalışmada ortaya koyulan sonucun bahsedilen çalışmaların sonuçlarıyla çeliştiği söylenebilir.

Ancak bahsedilen çalışmaların tamamında çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun mühendislik, iktisadi ve idari bilimler, ziraat, fen-edebiyat gibi fakültelerde öğrenim gördüğü görülmektedir. Bu çalışmanın ise eğitim fakültesi öğrencileriyle beraber yürütüldüğü, öğretmenlik mesleğine girişte KPSS gibi merkezi bir sınavın varlığı, öğretmenlik mesleğinin kadınlara yakıştığına dair toplumda var olan algı gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlik mesleği açısından iş yaşamına girişte karşılaşılan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin büyük oranda etkisiz olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan erkek öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının kadın öğretmen adaylarından yüksek olmasının daha çok toplumda erkeklerden yana olan beklentilerin daha yüksek olmasından ve erkeklere biçilen evin geçimini sağlayan kişi rolünden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizler sonucunda 4. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının ölçeğin geneli ve alt boyutlarının tamamında 2. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf düzeyi arttıkça işsizlik kaygısının yükselmesi Ersoy-Kart ve Erdost (2008)'ün çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bunun yanında Karataş ve Gizir (2013)'de gerçekleştirmiş oldukları bir çalışmada üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça gelecek kaygıları ile ekonomik problemlerinin arttığını ortaya koymuştur.

Üniversitenin bitmesiyle beraber öğrencilik hayatının sona ermesi, yaklaşmakta olan KPSS, çevrenin beklentileri, iş hayatına atılmada yaşanan problemler, istihdam sıkıntıları, işsiz kalma durumunda ortaya çıkabilecek ekonomik ve psikolojik sıkıntılar gibi faktörlere dair farkındalıkların üniversitenin son yıllarına doğru arttığı söylenebilir. Bütün bunların, 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarını arttırıcı bir etki yaptığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygı düzeylerinin genel not ortalaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygılarının ve işsizlik kaygılarının alt boyutlarının genel not ortalaması değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde genel not ortalaması ve işsizlik kaygısı arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Üstün ve arkadaşları (2014) üniversite öğrencilerinin iş bulmaya yönelik umutsuzluk düzeylerini inceledikleri çalışmalarında akademik başarılarını "iyi" veya "çok iyi" olarak nitelendiren öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin kötü olarak nitelendiren öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğunu belirlemiştir. Turaç ve Bayın-Donar (2017)'ın çalışmasında ise üniversite öğrencilerinin genel not ortalamaları arttıkça işsizlik kaygılarının arttığı belirlenmiş ve bu durumun genel not ortalaması yüksek öğrencilerin sorumluluk bilincinden kaynaklı olabileceği belirtilmiştir.

Bu çalışmada ise en yüksek genel not ortalamasına sahip grubu oluşturan GNO'su 3.00 ve üstü olan grubun genel işsizlik kaygı düzeyi en düşük olan grup olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra GNO'su 3.00 üstü olan grubun ölçeğin "niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği", "kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği" ve "sosyal ve çevresel baskı" alt boyutlarında da gruplar içinde en düşük işsizlik kaygısına sahip olan grubu oluşturması akademik olarak daha başarılı öğrencilerin özgüven düzeylerinin yüksek olmasına bağlı olarak daha az işsizlik kaygısı yaşadıklarını düşündürmektedir.

4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ile İşsizlik Kaygı Düzeyi ve Alt Boyutları Arasında Var Olduğu Belirlenen İlişkilere Yönelik Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile işsizlik kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin "Çevresel ve sosyal baskı", İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi" alt boyutları arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durum çevresel ve sosyal baskı ile istihdamdaki daralmadan kaynaklanan işsizlik kaygısının öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu ve onların tutumlarını etkilediğini göstermektedir. Ortaya koyulan negatif yöndeki anlamlı ilişki ise öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının artmasının düşük düzeyde de olsa mesleğe yönelik tutumlarında negatif bir etki yaptığına işaret etmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin "kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği", " niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği" alt boyutları arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir

ilişki olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmen adaylarının kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğinden kaynaklanan işsizlik kaygıları ile niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan işsizlik kaygılarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir etki yaptığını göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında ise negatif yönde, orta seviyede anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygıları ile mesleğe ilişkin tutumları arasında ters yönlü bir birlikte değişim olduğunu göstermektedir. Bundan hareketle öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının artmasının mesleğe yönelik tutumlarında orta düzeyde negatif bir etki oluşturduğu söylenebilir.

Bu çalışmada ilişki tarama modeli kullanılarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki aydınlatılmaya çalışılmıştır. Tarama yoluyla bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermese de o yönde ipuçları vererek bir değişimdeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesine yardımcı olabilir (Karasar, 2016, s.114). Bu çalışmada ortaya koyulan bulguların ve belirlenen negatif ilişkilerin; işsizlik kaygısının, mesleğe ilişkin tutumları olumsuz yönde etkilediğini gösteren güçlü ipuçları sağladığı düşünülmektedir.

Gerek sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel işsizlik kaygıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında var olduğu belirlenen negatif yönlü orta düzeyli anlamlı ilişki, gerek mesleğe ilişkin tutumlar ile işsizlik kaygı düzeyi ölçeğinin alt boyutlarının tamamı arasındaki negatif yönlü anlamlı ilişkiler, gerekse 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygılarının 2. sınıflara göre anlamlı derecede yüksek, buna karşın mesleğe ilişkin tutumlarının anlamlı derecede düşük olması işsizlik kaygısının artmasının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini düşündürmektedir.

4.4. Öneriler

Günümüzde Türkiye'deki eğitim fakültelerinin pek çoğunda sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalı lisans programı bulunmakta ve bu lisans programları her yıl binlerce mezun vermektedir. Bunun sonucu bu ana bilim dalından mezun olan kişi sayısındaki yığılma her geçen yıl artmaktadır. Bu durumun sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları, akademik güdülenmeleri ve motivasyonları açısından kaygı verici olduğu düşünülmektedir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak çeşitli öneriler sunulabilir:

1. İlerleyen yıllara dair sosyal bilgiler öğretmen ihtiyacı araştırılmalı, ana bilim dalına ilişkin kontenjanlar bu ihtiyaç doğrultusunda belirlenmelidir.
2. Sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalı lisans programlarına ayrılan kontenjanlar düşürülerek var olan yığılmanın azaltılması sağlanmalıdır.
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine sebep olan sorunlar tespit edilmeli ve çözümlenmelidir.
4. Sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalı mezunlarına yönelik istihdam planları yapılmalı ve çalışma olanakları artırılmalıdır.
5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri boyunca mesleklerine yönelik olumlu tutumlar kazanmalarını sağlayacak faaliyetler düzenlenmeli, olumsuz tutumları düzeltmeye yönelik gerekli rehberlik hizmetleri sağlanmalıdır.
6. Kaliteli bir lisans eğitiminin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerindeki olumlu etkisinden hareketle eğitim fakültelerinin fiziksel ve akademik olarak daha iyi bir düzeye getirilmesi için çalışmalar yapılmalı, öğretmen yetiştirmenin nicelikten ziyade nitelik boyutunun ön plana çıkarılması sağlanmalıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma, araştırma ve yayın etiği ilkelerine bağlı kalarak hazırlanmış olup, bu durum her iki yazar tarafından da beyan edilmektedir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiş olup, her iki yazar da çalışmaya eşit düzeyde katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

İlgili çalışmada yer alan yazarların kendi arasında ve diğer kişi/kurum/kuruluşlarla herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

5. KAYNAKÇA

Açışlı, S., & Kolomuç, A. (2012). Sınıf öğretmenleri adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 266-271.

Akgün, F., & Özgür, H. (2014). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile mesleki kaygılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(5), 1206-1223.

Altunay, F. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

Atmaca, H. (2013). Almanca, Fransızca ve İngilizce öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygıları. *Turkish Studies*, 8(10), 67-76. doi: 10.7827/TurkishStudies.5907

Avaroğulları, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 11(21), 417-436. doi: 10.7827/TurkishStudies.11296

Ayık, A., & Ataş, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretme motivasyonları arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43.

Bakırcı, Y. (2015). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Cinpolat, T., Alıncak, F., & Abakay, U. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 38-47.

Coşkun, O. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri (Gazi Üniversitesi örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çakır, Ö. (2005). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İngilizce öğretmenliği lisans programı ve eğitim fakülteleri İngilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 27-42.

Çapri, B., & Çelikkaleli Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.

Çeliköz, N., & Çetin, F. (2004). AÖL öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt: 32(162), 136-145.

Çiçek-Sağlam, A. (2008). Müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 59-69.

Çiğdem, G. (2010). *Sınıf öğretmenliği adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Dönmez, C., & Uslu, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.

Dursun S., & Aytaç S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 71-84.

Engin, G., & Çiçekli-Koç, G. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 182, 153-168.

Ersoy-Kart, M. & Erdost, H.E. (2008). Unemployment worries among Turkish university students. *Social Behavior and Personality*, 36(2), 275-288. doi: 10.2224/sbp.2008.36.2.275

Field (2009) *Discovering statistics using spss*. London sage publications.

- Gökçe, F. & Sezer, G.O. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Uludağ Üniversitesi örneği) *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-23.
- Kaplan, A., & İpek, A.S. (2002). Matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 69-73.
- Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri. *Humanities Sciences*, 7(2), 44-66.
- Karasar, N. (2016) *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karataş, A., & Gizir, C.A. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma gereksinimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 250-265.
- Karatekin, K., Merey, Z., & Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 70-96.
- Kaya, A. & Büyükkasap, E. (2005). Fizik öğretmenliği programı öğrencilerinin profilleri, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve endişeleri: Erzurum örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 367-380.
- Kaya, K. (2004). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keskin, Y. (2017). Coğrafya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kaygı düzeyleri (Erzurum örneği). *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 43-57. doi: 10.30900/kafkasegt.329351
- Kırcı, B. (2010). *Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı: psikolojik etmenler açısından bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, M., & Polat, Ü. (2006). Üniversite öğrencilerinin ruh sağlığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1-22.
- Nalçacı, A., & Sökmen, Y. (2016). Öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 717-727.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Özsarı, İ. (2008). *Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin KPSS merkezi sınavı odaklı gelecek kaygıları ve mesleki beklentileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pektaş, M. & Kamer, S.T. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 829-850.
- Recepoglu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel sayı (1), 311-326.
- Semerci, N., & Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmen İstihdamı ve Mesleki Geleceklerine İlişkin Görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184.
- Tanrıoğlu, A. (1997). Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 55-58.
- Taşgın, Ö., Bozgeyikli, H., & Boğazlıyan, E. E. (2017). Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 551-567.
- Tekin, A.N. (2015). *Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Terzi, A. R. & Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 593-614.

Topçu, İ., Ünalı-Türkkan, N., Eşkin-Bacaksız, F., Tiryaki-Şen, H., Karadal, A., & Yıldırım, A. (2013). Sağlık çalışanlarında örgütsel sinizm ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(3), 125-131.

Topkaya, N., & Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 25-37.

Tunçeli, H.İ. (2013). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya Üniversitesi örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.

Turaç, İ.S., & Bayın-Donar, G. (2017). Sağlık yönetimi öğrencilerinin işsizlik kaygılarını ve yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 120-127. doi: 10.25272/J.2147-7035.2017.5.4.08

Üstün, G., Dedekoç, T., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapcı, Y., & Can, S. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 200-221.

Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 45, 109-127.

Yılmaz, İ. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

YÖK Atlas (2019). Sosyal bilgiler öğretmenliği programı bulunan tüm üniversiteler [Çevrim-içi: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10192>], Erişim tarihi: 23 Temmuz 2019.

Yurdakul, T. (2006). *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı Seramik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin işsizlik kaygıları üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Ankara.

6. EXTENDED ABSTRACT

University students have to deal with many problems during their university life in Turkey. One of these problems is the unemployment worry which is determined to increase especially towards the last years of the university life. Increasing unemployment worry among university students in recent years has become one of the most important problems of the society, and one of the places where this problem is experienced is education faculties. It is known that teacher candidates who are studying in the education faculties have unemployment worries. In a number of studies conducted with teacher candidates, it was determined that teacher candidates had a high level of unemployment worry towards the future. One of the departments of education faculties where this unemployment worry is experienced intensively is social studies education.

In recent years, it is difficult for social studies teacher candidates to be appointed due to the reasons such as the accumulation in the number of graduates, numbers of staff recruitment and the increase in the score to be taken from KPSS to be appointed. This situation causes teachers candidates to have unemployment worries towards the future. As a matter of fact, it is known that social studies teacher candidates have high KPSS concerns during their pre-service period. The question of how social studies teacher candidates' attitudes towards teaching profession are affected by their unemployment worries is a question that need to be addressed. However, there is no study examining the relationship between unemployment worries and attitude towards teaching profession in the literature.

Considering that the attitudes of teacher candidates towards the teaching profession are shaped to a great extent during university education and these attitudes are the basis for their future professional understanding, it is important to gain a positive attitude towards the teaching profession during university education. Teacher candidates' unemployment worries during university years may cause them to develop negative attitudes towards the teaching profession. As a consequence, it is thought that it is necessary to clarify the relationship between the attitudes of the social studies teacher candidates towards the teaching profession and the unemployment worries which may have negative effects on these attitudes.

In this study, it is aimed to determine the levels of unemployment worries of the social studies teacher candidates and their attitudes towards the teaching profession in terms of various variables and to investigate the relationship between their unemployment worries and their attitudes toward teaching profession. This study was conducted in accordance with the relational screening model.

The study group consists of 910 second and fourth grade social studies teacher candidates studying in 11 different universities in 7 regions. Mann-Whitney U test was used to examine the attitudes of teacher candidates towards the teaching profession in favour of gender and class level variables. Kruskal-Wallis test was used in order to examine the teacher candidates' attitudes towards teaching profession in terms of GPA variable. It was decided to use independent samples t-test

to analysis the teacher candidates' teachers' unemployment worries in terms of gender and class level. One-way ANOVA and Welch tests were used for the analysis of the unemployment worries of social studies teachers in favour of GPA variable. In order to examine the relationship between social studies teacher candidates' attitudes towards teaching profession and unemployment worries, non-parametric Spearman rank correlation test was used.

As a result of the study, it was found that social studies teacher candidates' attitudes towards teaching profession differed significantly in favour of female teacher candidates, low-grade teacher candidates and teacher candidates with higher GPA. Also, it was found that social studies teacher candidates' unemployment worries were significantly higher in 4th grade teacher candidates but does not differ significantly by gender and GPA variables. The findings of the study showed that there were significant negative relationships between the sub-dimensions of unemployment worries and attitudes towards teaching profession and there was a negative, medium level significant relationship between teacher candidates' general unemployment worries and their attitudes towards teaching profession. Moreover, it was determined that unemployment worries of the 4th grade social studies teacher candidates were significantly higher than the second-grade teacher candidates, whereas their attitudes towards teaching profession were significantly lower. In conclusion, it is thought that the findings and negative relationships determined in this study provide strong clues suggesting that social studies teacher candidates' unemployment worries negatively affect their attitudes towards teaching profession.